

Ajankohtaista TENKistä

Iina Kohonen, erityisasiantuntija TENK
iina.kohonen@tenk.fi

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

FINNISH NATIONAL BOARD ON
RESEARCH INTEGRITY TENK

Sisältö

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- TENKin ohjeet ja suositukset
- Mitä on ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettinen ennakoarviointi?
- Kenen vastuulla on eettinen tutkimustoiminta?
- ENRIO 2021 Congress on Research Integrity Practice

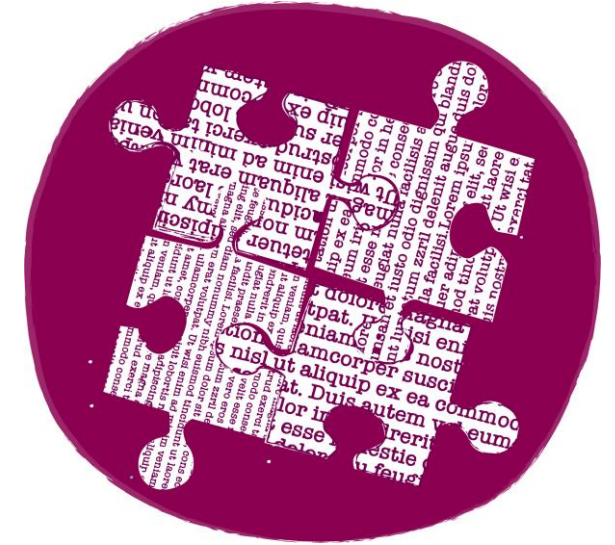
Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK)

- Perustettu asetuksella 1991; aloitti 1.2.1992
- OKM nimittää jäsenet tiedeyhteisön ehdotuksesta kolmivuotiskausiksi
- Itsenäinen ja riippumaton asiantuntijaelin
- Osa infrastruktuurista kuten toimitilat Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhteydessä

TENKin tehtävät

- Edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimusetiikkaa
- Ennaltaehkäisee tiedevilppiä
- Valvoo ja tilastoi tiedevilppitutkintaa suomessa
- Koordinoi ihmistieteiden alan tutkimuksen eettistä ennakoarviointia
- Tiedotus, kv-yhteistyö (mm. ENRIO)

TENKin ohjeet ja suositukset

1/3

HTK-ohje: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa

- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje (2012)
- **päivitys 2021-2022!**

Tutkimuseettisiä näkökohtia väitöskirjan ohjaus- ja tarkastusprosessiin

- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja Suomen yliopistot UNIFI ry:n suosituksia yliopistoille (2016)

Muut TENKin ohjeet ja suositukset 2/3

Tutkimusetiikan tukihenkilötoiminta

- Suositukset tutkimusetiikan tukihenkilöille ja heidän taustaorganisaatioilleen (2017)

Tilanne 2021: 143 tukihenkilöä 73 tutkimusorganisaatiossa

Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen

- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan suositus (2018)

Muut TENKin ohjeet ja suositukset 3/3

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa

- ohje uudistettu vuonna 2019

Tutkijan ansioluettelomalli

- laadittu yhdessä Suomen akatemian, Suomen yliopistot ry (UNIFI) ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (Arenen) kanssa (2020)

Vastuullinen tiede -verkkosivusto

- www.vastuullinentiede.fi

TENKille ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut HTK-loukkaukset, lkm <small>(suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien ilmoitusten osuus kokonaislukumäärästä)</small>	2020	2019	2018	2017	2016
Tutkimusorganisaatioiden ilmoitukset uusista HTK-loukkausepäilyistä	40 (2)	34 (13)	40 (16)	21	20
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa todettiin HTK-loukkaus: vilppi	6 (3)	13 (9)	12 (7)	1	2
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa todettiin HTK-loukkaus: piittaamattomuus	9 (2)	6 (4)	7 (0)	4	1
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa ei todettu HTK-loukkausta	24 (0)	21 (6)	15 (0)	17	16

TENKin lausunnot, lkm (suluissa YAMK-opinnäytteitä koskevien lausuntopyyntöjen ja lausuntojen osuus kokonaislukumäärästä)	2020	2019	2018	2017	2016
Vastaanotetut HTK-prosessiin liittyneet uudet lausuntopyynnöt	14 (2)	23 (10)	16 (2)	9	9
Annetut HTK-prosessiin liittyneet lausunnot; mukana myös eri lausuntopyyntöjä kuin ed. kohdassa	13 (0)	21 (12)	9 (0)	10	8

Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistetut ohjeet

*Ihmiseen kohdistuvan
tutkimuksen eettiset
periaatteet ja eettinen
ennakoarviointi Suomessa*

Tutkimuseettisen
neuvottelukunnan ohje 2019

Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin uudistetut ohjeet

- Ensimmäinen kansallinen ohje vuonna 2009.
- Ohjeisiin ovat sitoutuneet lähes Suomessa toimivat korkeakoulut sekä tutkimuslaitokset.
- TENK koordinoi ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin toimikuntien toimintaa.

Mikä ihmeen ihmistiede?

Kun tutkimuksen kohteena on **ihminen ja inhimillinen toiminta**:

- humanististen alojen ja yhteiskuntatieteiden ohella esim. ihmisiin kohdistuva luonnontieteellinen ja tekniikan alan tutkimus, taiteellinen tutkimus ja ei-kajoava terveys- tai lääketieteellinen tutkimus

Ohjeen soveltamisala ja kattavuus

Ei kata tutkimuksia, joihin sovelletaan lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain (488/1999) mukaista eettistä ennakoarviointia

- Huom! myös (ei-invasiivinen) lääketieteellinen tutkimus voi käyttää ihmistieteellisiä menetelmiä
- Ei sovellu henkilötietojen käsittelyn ohjeeksi, vaan tutkijan on noudatettava oman **organisaationsa tietosuojaohjeita**

Yleiset eettiset periaatteet

- Kaikilla tieteenaloilla tutkijaa ohjaavat yleiset eettiset periaatteet, mm. tutkittavan ihmisarvon, yksityisyyden, itsemääräämisoikeuden ja muiden oikeuksien kunnioittaminen
- Tutkija toteuttaa tutkimuksensa aina niin, että siitä ei aiheudu tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja
- Lähtökohtana perustuslaissa turvattu tieteen vapaus ja sen vastuullinen käyttäminen

Ihmistieteellisen tutkimuksen eettinen ennakkoarviointi

- Huom! Tutkimuksen eettinen **ennakkoarviointi tehdään ennen aineistonkeruuta.**
- Ennakkoarviointilausuntoa ei anneta jälkikäteen.
- Toimikunta määräytyy tutkijalle hänen työpaikkansa tai tutkimusorganisaationsa mukaan.

Tutkimus on arvioitava ennakkoon jos:

- osallistumisessa poiketaan tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta
- puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen
- kohdistuu alle 15-vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä suostumusta tai informointia
- tutkittaville esitetään poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä
- riski normaalin arkielämän rajat ylittävä henkiseen haittaan
- **turvallisuusuhka** tutkittaville tai tutkijalle tai heidän läheisilleen

Erityistä huomioitavaa

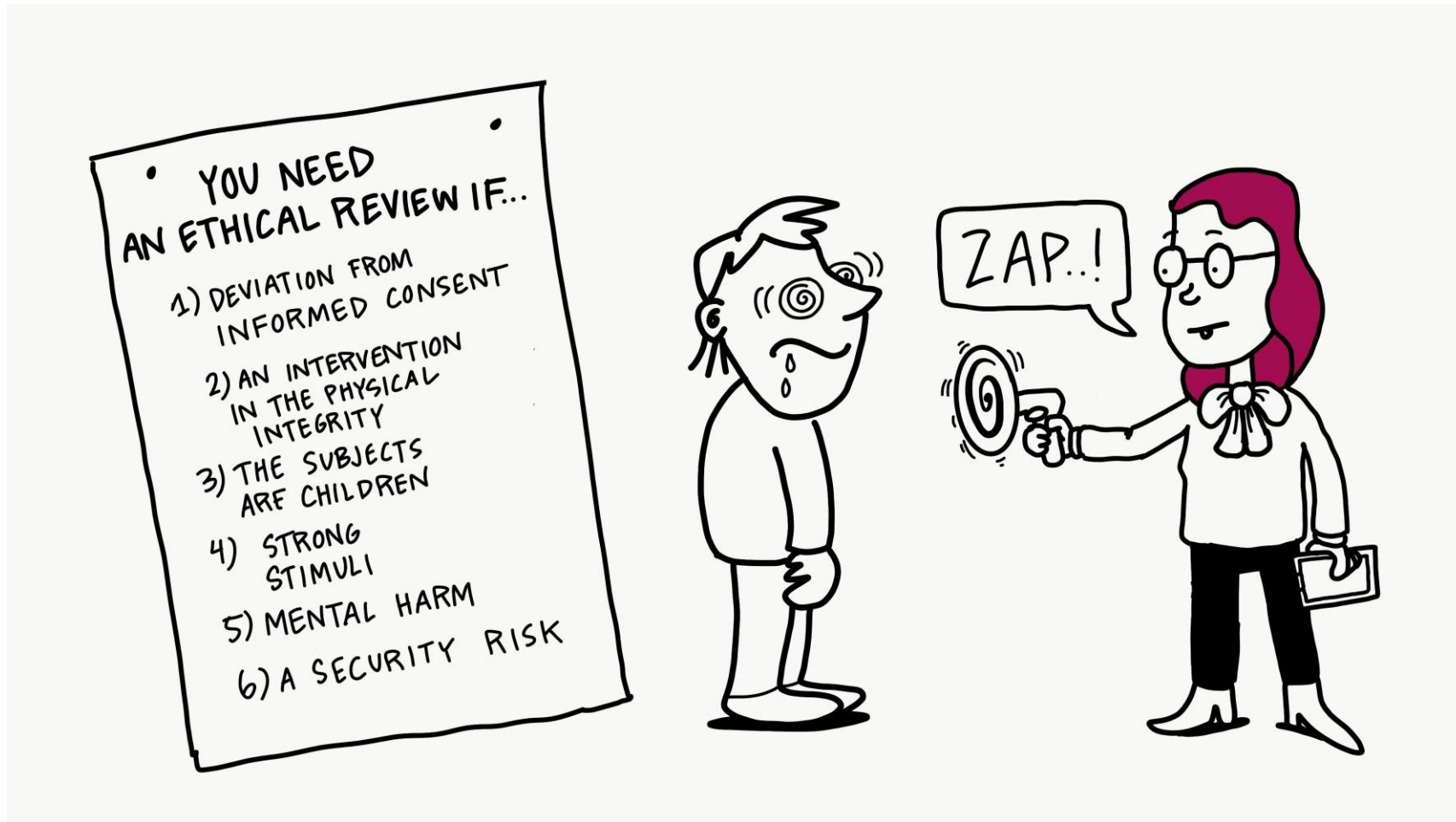
- Tutkittavan kohtelu ja oikeudet
- Alaikäinen tai vajaakykyinen tutkittavana
- Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa
- Yksityisyyden suoja tutkimusjulkaisuissa
- Tutkimusaineistojen avoimuus

Eettinen ennakoarviointi on tutkijan apuna

- Tutkimukseen sisältyy usein ennakoimattomia tekijöitä, eikä eettisiin kysymyksiin ole aina selkeästi yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua.
- Eettinen ennakoarviointi auttaa
 - tunnistamaan tutkimusasetelmaan liittyvät eettiset haasteet ennen tutkimuksen aloittamista.
 - pohtimaan keinoja tutkimuksesta mahdollisesti koituvien haittojen ja vahinkojen minimoimiseksi.

Kenen vastuu?

- **Tutkijaa vastaa** aina itse tutkimuksensa eettisistä ja moraalisisista ratkaisuista. Ennakkoarviointi ei siirrä vastuuta tutkimuksen eettisyydestä eettiselle toimikunnalle.
- Ohjeisiin sitoutuneen **organisaation vastuulla** on työnantajana huolehtia, että sen tiedeyhteisöön kuuluvat tutkijat tuntevat tutkimusetiikkaan ja eettiseen ennakkoarviointiin liittyvät ohjeet ja suositukset ja että he noudattavat niitä.
- Jos tutkimusasetelma olisi edellyttänyt ennakkoarviointia ja sitä ei ole tehty, kyseessä voi olla hyvän tieteellisen käytännön (HTK) loukkaus, ja se voidaan tarvittaessa selvittää HTK-loukkausepäilyjen käsittelyprosessissa.

<https://tenk.fi/en/advice-and-materials/teaching-materials>

ENRIO 2021 Congress on Research Integrity Practice

- Eurooppalainen tutkimusetiikkakongressi, jonka TENK, ENRIO ja Aalto-yliopisto järjestävät verkossa 27.-29.9.2021
- Pääaiheina mm. tutkimusetiikan yhteydet avoimeen tieteeseen, tutkimusrahoitukseen ja tutkijanarviointiin, tiedevilppi, tutkimuseettinen koulutus, kansainväliset tutkintatapaukset, tutkimusetiikka ja eri tieteenalat
- Ohjelmaa kootaan nyt ja ilmoittautuminen alkaa toukokuussa
- Mukaan mahtuu vielä muutama workshop. Tee ehdotus konferenssis sihteeri Anni Sairiolle **27.3. mennessä:**
anni.sairio@tsv.fi
- enrio.eu/congress2021

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

www.tenk.fi

tenk@tenk.fi

